

Strategia națională a autorității vamale pentru prevenirea și combaterea traficului ilicit cu țigarete și produse din tutun 2019-2021

Anexa nr. 1

Amenințări, riscuri și vulnerabilități privind comerțul ilicit cu țigarete și produse din tutun

Strategia vizează reducerea traficului ilegal cu produse din tutun prin alinierea obiectivelor și acțiunilor, pentru îndeplinirea obiectivelor de colectare a taxelor rezultate în urma consumului de țigarete vândute pe canale legale și realizarea veniturilor prognozate la bugetul de stat prin asigurarea unui climat de competitivitate pe piața de profil și având în vedere obiectivele de sănătate publică.

a. Natura comerțului ilicit

Comerțul ilicit cu tutun înglobează mai multe fenomene, care sunt diferite și necesită reacții diverse la diferite niveluri¹. Formele de comerț ilicit includ:

-traficul de produse din categoria “cheap whites” – mărci no-name fabricate în mod legal sau ilegal în țări terțe Uniunii Europene și introduse în mod ilegal în țări cu taxare ridicată, în special piețe ale UE ;

-traficul sau contrabanda cu produse din tutun autentice;

-traficul cu produse contrafăcute, a căror producție are loc în afara României, producția și distribuția ilegală în interiorul României (fără achitarea taxelor vamale, a TVA și a accizelor);

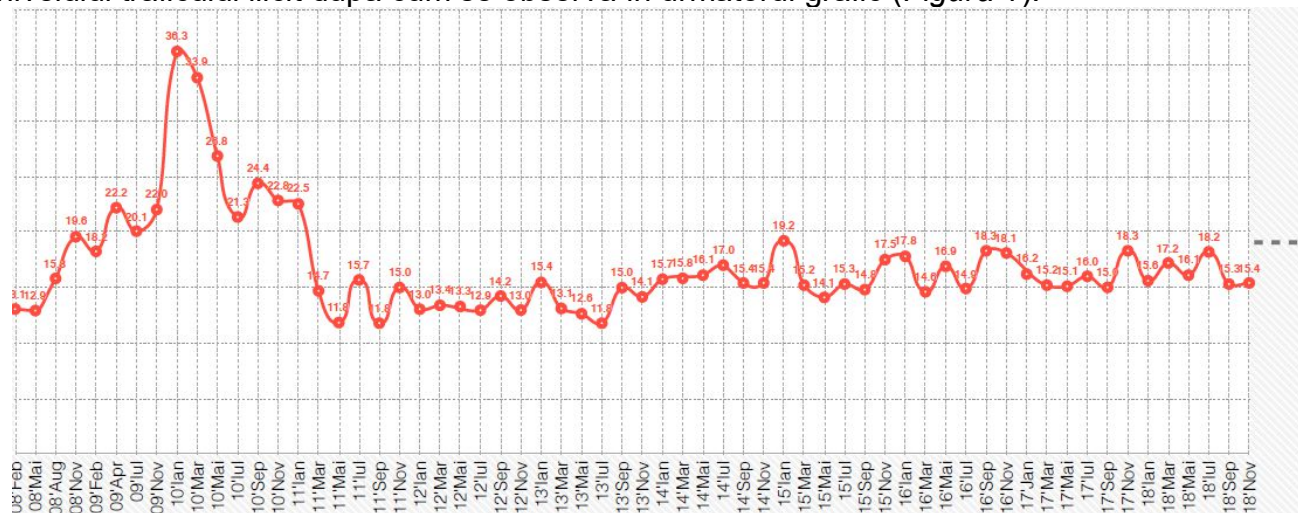
-traficul ilicit (cu mărfuri „cheap-whites”, autentice sau contrafăcute) poate implica:

- declarații false/incorecte (declararea eronată a descrierii/valorii/originii/etc. mărfurilor – plata incorectă a taxelor vamale, dacă este cazul, neachitarea TVA și a accizelor);
- disimularea mărfurilor în cadrul unor încărcături sau vehicule legitime ori prin transportarea lor de către pasageri (fără achitarea taxelor vamale, a TVA și a accizelor).

b. Sfera de cuprindere a comerțului ilicit în România

Din cauza naturii ilegale și clandestine a acestei activități este deosebit de dificil să se evalueze cu exactitate amploarea comerțului ilicit. Cu toate acestea, există unele estimări disponibile. Conform studiului dezvoltat de Novel Research, în luna noiembrie 2018, nivelul comerțului ilicit cu țigarete, în România, a reprezentat 15.4% din totalul pieței țigaretelor.

Această cotă de piață se traduce într-un consum anual de aproximativ 4 miliarde țigarete, cumpărate prin canale ilegale. Același studiu a estimat un nivel al comerțului ilegal de 36.3% în luna ianuarie 2010, cifrele comparate pentru următorii ani arătând o fluctuație a nivelului traficului ilicit după cum se observă în următorul grafic (Figura 1).

¹ Conform Comunicării Comisiei către Consiliu și Parlamentul European privind intensificarea luptei împotriva contrabandei cu țigarete și a altor forme de comerț ilicit cu produse din tutun- O strategie globală a UE (doc. SWD(2013) 193 final)

Figura 1 - Evoluția comerțului ilicit cu țigarete în România, (Sursa: Studiul Novel, Nov 2018)

Rezultatele din confiscările înregistrate la nivelul Direcției Generale a Vămirilor și la nivelul Inspectoratului General al Poliției de Frontiera confirmă faptul că țigaretile constituie cea mai mare parte a comerțului ilegal cu produse din tutun. Alte produse din tutun, cum ar fi tutunul de rulat, tutunul brut – neprelucrat, precum și produse conexe cum ar fi tuburi de țigarete fără tutun, filtre și foiță pentru rulat țigarete, și-au făcut apariția pe piața românească, fiind prezente la consumatori precum și în capturile autorităților de aplicare a legii, totuși fenomenul nu a căpătat amploare din cauza prețurilor mici la care se vând țigaretile gata făcute provenite din canale ilegale.

c. Sursele de proveniență ale țigaretelor descoperite în comerțul ilegal

Conform datelor disponibile din Studiul Novel, precum și din analiza capturilor înregistrate, în ultimii cinci ani se observă o tendință clară de creștere a ponderii mărcilor “cheap-whites” sau no-name.

Astfel, în studiul pentru luna noiembrie 2018, 59,8% din totalul țigaretelor întâlnite în comerțul ilegal au fost de tipul “cheap-whites”, acestea fiind fără timbru de acciza și, de obicei, nu sunt comercializate în magazinele de tip duty free.

După criteriul analizei timbrei de acciză, principalele țări de proveniență pentru țigaretile de contrabandă sunt Ucraina, Republica Moldova și Serbia, cu următoarele ponderi în totalul țigaretelor din comerțul ilegal, în luna noiembrie 2018: Ucraina 8,8%, Republica Moldova 27,2%, respectiv Serbia 0,3%. Țigaretile produse pentru magazinele tip duty free și care sunt comercializate în astfel de magazine, au o pondere neglijabilă în comerțul ilegal din România, în noiembrie 2018, reprezentând 2,3 % din total.

În medie, comerțul ilegal cu țigarete urmează un trend ascendent în ultimii cinci ani. Astfel, creșterile succesive sunt de la o medie de 13,3% în 2012, apoi 13,7% în 2013, 15,9% în 2014, 16% în anul 2015, 16,8% în anul 2016, 16% în anul 2017. Mentionăm ca, în anul 2018 media anuală a fost 16,3% (Figura 2).

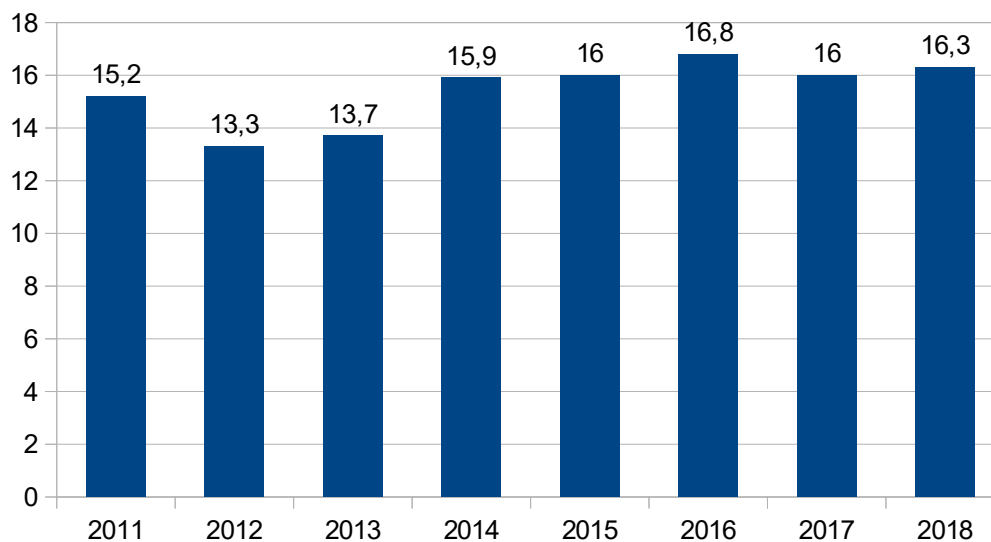

Figura 2. Trendul comerțului ilicit cu țigarete, (Sursa: Studiul Novel)

Pachetul de țigarete este cel mai taxat produs din România (aproape 80% din preț reprezentând taxe plătite la stat). Referitor la piața țigaretelor din România, trebuie menționat că țara noastră face obiectul unei situații speciale. Ne aflăm la frontiera estică a Uniunii Europene și avem una din cele mai întinse granițe rutiere cu țări care nu sunt membre ale Uniunii (peste 2.070 de km de frontieră).

Prețul unui pachet de țigarete în Moldova sau Ucraina este și de cinci-șase ori mai mic decât în România. Ca urmare, orice modificare în politica fiscală se regăsește în prețul pachetului și are drept consecință creșterea pieței negre.

Chiar dacă la o primă vedere, în comparație cu țări din vestul Europei, ca Franța sau Marea Britanie, prețul unui pachet de țigarete din România pare mic, de fapt, raportat la puterea de cumpărare, acest preț este cel mai scump din Uniunea Europeană. Astfel, dacă luăm ca punct de reper pentru salariul mediu ultimele date Eurostat din 2013, un consumator din Marea Britanie poate cumpăra din câștigul mediu lunar circa 470 de pachete de țigarete, unul din Franța peste 550, iar unul din Luxemburg mai mult de 1.000. Comparativ, un consumator din România poate cumpăra din salariul mediu doar aproximativ 165 de pachete de țigări. Astfel, prețul unui pachet de 20 de țigarete și rata accesibilității² conduc la concluzia ca România este statul din Uniunea Europeană în care țigaretelile sunt cele mai scumpe în raport cu puterea de cumpărare. În România, consumatorul alocă peste 27% din venitul său zilnic pentru a putea cumpăra produsul. La polul opus, în Austria și Luxemburg, consumatorul alocă 7%, respectiv 5%. Comparativ, în Polonia accesibilitatea se situează la 16%, în Cehia la 15%, iar în Bulgaria la 19%.

Printre alte cauze posibil a determina un nivel ridicat al acestui fenomen, se pot enumera:

- lipsa unui mecanism comun, performant, de realizare a cooperării interinstituționale al autorităților cu atribuții în aplicarea legii, care să aibă drept scop prevenirea și combaterea acestui fenomen;
- insuficiența măsurilor organizatorice și operaționale, care nu au condus la anihilarea rețelelor de contrabandă;
- personal insuficient al instituțiilor implicate în combaterea acestui fenomen și lipsa recompensării personalului în funcție de rezultatele obținute;
- proliferarea rețelelor de traficanti și atragerea unor funcționari ai instituțiilor statului în activități clandestine;
- războiul din estul Ucrainei;
- cantitățile de țigarete existente în Transnistria, ce depășesc capacitățile de depozitare și consum;
- modificările din codul vamal al Republicii Moldova, care acordă licență și drept de funcționare magazinelor de tip duty free la granița cu Transnistria și la granița Transnistriei cu Ucraina;
- managementul accizei și deraierea de la calendarul agreed, în 2010, prin care acciza totală era programată să crească, în pași succesivi, la 90 EUR per mie de țigarete, până în ianuarie 2018. Acest nivel a fost depășit încă din aprilie 2015, când nivelul accizelor a urcat la 93,78 EUR per mie de țigarete.

² "Affordability ratio"- procent din venitul mediu zilnic disponibil, necesar pentru a cumpăra un pachet de țigarete)